

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ (3/2/2013)

1. Τα ποιήματα της Πολυδούρη, και συγκεκριμένα το *Μόνο γιατί μ' αγάπησες*, μοιάζουν με ημερολόγιο, μέσα στο οποίο η ποιήτρια καταγράφει προσωπικές απόψεις και βιώματα, απεικονίζει την ιδιοσυγκρασία της και το ορμητικό της πάθος για το ποιητικό *εσύ*. Σημείο αναφοράς είναι ο αγαπημένος της, και με βάση αυτόν καταγράφει τον τρόπο με τον οποίο βίωσε έναν έρωτα που για την ίδια υπήρξε εξαιρετικής σημασίας, δίνει την ερωτική αγάπη ως γενεσιουργό αιτία της ποίησης αλλά κι ως μέσο ολοκλήρωσης της προσωπικότητάς της και δικαίωσης της ύπαρξής της. Επειδή μιλά σε β' ενικό πρόσωπο, το οποίο εναλλάσσει με το α' ενικό, ο λόγος της μοιάζει και με ερωτικές επιστολές με μοναδικό αποδέκτη τον αγαπημένο της.

Μέσα στο κείμενο την αίσθηση του ημερολογίου δίνει η καταγραφή των ερωτικών εμπειριών του ζευγαριού (*Μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου/μια νύχτα και με φίλησες στο στόμα - Μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταζαν/ με την ψυχή στο βλέμμα*), η αναφορά στην επίδραση που είχε επάνω της ο καταλυτικός έρωτας τον οποίο έζησε και τον τρόπο που η ίδια έβλεπε τον εαυτό της μετά τον έρωτα αυτό (*μόνο γι' αυτό είμαι ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο/ κι έχω ένα ρίγος στην ψυχή μου ακόμα - περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο/ της ύπαρξής μου στέμμα - Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα/γι ' αυτό η ζωή μού εδόθη/ στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη/μένα η ζωή πληρώθη - έζησα,/ να πληθαίνω τα ονειράτά σου - ωραίες, που βασίλεψες*), ενώ την αίσθηση της ερωτικής επιστολής δίνει η διαρκής αποστροφή στο *εσύ* (*γιατί μ' αγάπησες - με κράτησες στα χέρια σου - με φίλησες στο στόμα - τα μάτια σου με κύτταζαν - ωραίες, που βασίλεψες*), αλλά και η αναφορά στα αποτελέσματα που είχε πάνω της ο έρωτας του (γράφει ποιήματα, νιώθει την ύπαρξη της καταξιωμένη, αισθάνεται πως γεννήθηκε μόνο λόγω της παρουσίας του). Τέλος, ο γνήσιος λυρισμός με τον οποίο παρουσιάζει τα βιώματά της, η αμεσότητα του λόγου της και ο ανεπιτήδευτος, ο φυσικός τρόπος που παρουσιάζει τα συναισθήματά της κάνουν το ποίημα της να μοιάζει με ερωτική επιστολή ή ημερολόγιο.

2.α) Η λειτουργία του χρόνου των ρημάτων στο ποίημα είναι εξαιρετικά σημαντική. Η ποιήτρια κάνει μια εξομολόγηση στο παρόν στο νεκρό αγαπημένο της για όσα βίωσαν μαζί στο παρελθόν. Με την εναλλαγή των χρόνων (παρόν-παρελθόν) πετυχαίνει τη συμπλοκή του παρόντος με το παρελθόν, για να δείξει ότι όλα όσα έζησε στο παρελθόν εξακολουθούν να έχουν ισχύ και στο παρόν. Η δραματικότητα της εξομολόγησης επιτείνεται και με την έμμεση αναφορά της στο μέλλον και το θάνατο που πρόκειται να έρθει για την ίδια (*έτσι γλυκά πεθαίνω*).

Ιδιαίτερα, πάντως, ο αόριστος των ρημάτων του ποιήματος δηλώνει το γεγονός ότι η ποιήτρια αναφέρεται σε καταστάσεις που έζησε στο παρελθόν και τώρα πλέον δεν υφίστανται. Ο έρωτας για την ίδια υπήρξε εξαιρετικά σημαντικός, της πρόσφερε πάρα πολλά, στο παρόν όμως τίποτα από αυτά δεν υπάρχει. Όσο το ποίημα

εξελίσσεται, φαίνεται ότι η ερωτική σχέση ανήκει στο αμετάκλητο παρελθόν, μέχρι την τελευταία στροφή, οπότε και φανερώνεται η αιτία της διάλυσης: ο θάνατος του αγαπημένου της. Επομένως, ο αόριστος δηλώνει το οριστικό τέλος μιας σχέσης που παρουσιάζεται καθ' όλα εξιδανικευμένη και το στιγμιαίο του χρόνου φανερώνει το αδύνατο της επανάληψης των στιγμών και των καταστάσεων που βίωσε.

Το παρόν υπάρχει για να τονίσει την αξία του παρελθόντος. Όσα είναι τώρα, όσα ζει και αυτά που δημιουργεί έχουν προκύψει από αυτά που έζησε στο παρελθόν κι έτσι το παρελθόν γίνεται ο φορέας της δράσης και της διαμόρφωσης της γυναίκας.

β) Η χρήση των επαναλήψεων

Η λέξη «μόνο»: η επανάληψη της λέξης *μόνο* στο ποίημα αναδεικνύει τη μοναδικότητα και ιερότητα του ερωτικού συναισθήματος της ποιήτριας. Τίποτε άλλο εκτός από την ανάμνηση του έρωτα της, δεν τη συγκινεί και δε θα τη συγκινήσει μελλοντικά.

Η λέξη «ωραίος»: Οι τύποι *ωραία* (επίθ.) *ωραία* (επίρρ.) και *ωραίε* συναντώνται στους στίχους 8, 21, 23 και 25. Η λέξη αυτή παραπέμπει στην ψυχική ομορφιά της ποιήτριας και του ερωτικού της ινδάλματος καθώς και στην ωραιότητα, αγνότητα, τη σχεδόν θρησκευτική υπόσταση της ερωτικής της σχέσης.

Ο πρώτος στίχος κάθε στροφής επαναλαμβάνεται και στο τέλος: Ο πρώτος στίχος κάθε στροφής (κυκλικές στροφές) εισάγει σ' ένα ή περισσότερα συγκεκριμένα θεματικά πεδία της ερωτικής ανάμνησης και του «τώρα» της ποιήτριας (παρελθόν, ερωτική συντροφιά, τωρινή ψυχολογική κατάσταση κ.ά.), κι η επανάληψή της, πέραν της αισθητικής, μαρτυρεί και μια υπογράμμιση. Με την επανάληψη «σφραγίζεται» και τίθεται πέραν πάσης αμφισβητήσεως το νόημα των πρώτων στίχων των στροφών.

3. Τα ποιήματα της Πολυδούρη, και συγκεκριμένα το *Μόνο γιατί μ' αγάπησες*, χαρακτηρίζονται από πρωτογενή λυρισμό. Τα ποιήματα της έχουν πλούσια εκφραστικά μέσα, αλλά και μουσικότητα, ρυθμό, που προκύπτουν από το είδος της ποίησης που γράφει, το ερωτικό τραγούδι, που μοιάζει με μια μορφή ελεγείας. Έτσι, ο λυρισμός προκύπτει όχι μόνο από την τεχνική αλλά κι από την ουσία του ποιητικού υλικού, καθώς η ποιήτρια επιδιώκει τη λεπτότητα, τη λιτότητα, τη διαφάνεια και την οξύτητα αυτών που γράφει.

Επιπλέον, η Πολυδούρη δεν εμπνέεται απλώς από την αγάπη, αλλά γράφει γι' αυτήν και καταγράφει τα βιώματά της, τα οποία δίνονται με φυσικότητα και παραστατικότητα, με ειλικρίνεια και χωρίς επιτήδευση ή εξωραϊσμούς. Όλα αυτά που νιώθει, όλα αυτά που βίωσε με τον αγαπημένο της περνούν ως υλικό του ποιήματος. Δε μιλά γενικά για την αγάπη αλλά συγκεκριμένα για μια αγάπη που υπήρξε για την ίδια ουσιαστική και διαμόρφωσε ολόκληρη τη ζωή της. Η διαρκής αποστροφή στο *εσύ* και στα κοινά τους βιώματα τονίζουν ακόμη περισσότερο το βιωματικό και

προσωπικό περιεχόμενο της ποίησής της. Το ύφος του κειμένου είναι απλό, βγαίνει αβίαστα· η έκφραση της μοιάζει να πηγάζει απευθείας από τα μύχια της ψυχής της και τα συναισθήματα που εκφράζει δεν υποβάλλονται σε καμία διαδικασία κριτικής. Όσα γράφει μοιάζει να είναι σελίδες του προσωπικού της ημερολογίου. Σύμφωνα με τον Κώστα Στεργιόπουλο, «[...] η Πολυδούρη έγραφε τα ποιήματά της όπως και το ατομικό της ημερολόγιο. Η μεταστοιχείωση γινόταν αυτόματα και πηγαία. Κι αν στους περισσότερους της νεορομαντικής σχολής το βιωματικό στοιχείο -τόσο κυριαρχικό σε όλους τους- ήταν μια πρώτη ύλη που περνούσε από διαδοχικές διαφοροποιήσεις ώσπου να φτάσει στο ποίημα, γι' αυτήν η έκφραση εσήμαινε κατ' ευθείαν μεταγραφή των γεγονότων του συναισθηματικού της κόσμου στην ποιητική γλώσσα της εποχής, με όλες τις εξιδανικεύσεις, τις ωραιοποιήσεις και τις υπερβολές που της υπαγόρευε η ρομαντική της φύση και η ατιμόσφαιρα του περιβάλλοντος».

Τέλος, το βιωματικό περιεχόμενο της ποίησης της φαίνεται από την ειλικρίνεια των συναισθημάτων της, καθώς εκφράζει με αμεσότητα και ειλικρίνεια όλα όσα νιώθει. Στο ποίημα της παρουσιάζει όσα η αγάπη του *εσύ* της πρόσφερε, την ολοκλήρωση, την ψυχολογική πλήρωση από τον έρωτα που βίωσε, τη λύπη για το γεγονός ότι ο αγαπημένος της πια δεν υπάρχει και την αδιαφορία της για τον επικείμενο θάνατό της, στοιχεία που επιβεβαιώνουν το βιωματικό και προσωπικό περιεχόμενο, αλλά και το γεγονός ότι απευθύνεται σε ένα *εσύ*.

4. 1η ενότητα -στροφή: ο πρώτος στίχος του ποιήματος είναι και το μοτίβο που κυριαρχεί σε όλο το ποίημα. Ξεκινάει με το ρήμα *τραγουδώ*, το οποίο υποδηλώνει και τη ψυχική διάθεση της γυναίκας, μια διάθεση ευχάριστη που την οδηγεί να γράψει ένα «ερωτικό τραγούδι». Άλλωστε το ίδιο το ποίημα μαρτυρεί αυτόν τον προσανατολισμό της Πολυδούρη με το ιαμβικό μέτρο, τις επαναλήψεις, την ομοιοκαταληξία και την εναλλαγή δωδεκασύλλαβων και εφτασύλλαβων στίχων, στοιχεία που του προσάπτουν μια μουσικότητα. Με τον πρώτο στίχο δίνεται επιπλέον το κίνητρο και ο στόχος του ποιήματος. Κίνητρο είναι η αγάπη και στόχος η κοινοποίηση της μέσω του ποιητικού λόγου. Η αγάπη αυτή αν και είναι ένα βίωμα του παρελθόντος, μολονότι συνέβη στα περασμένα χρόνια εξακολουθεί να υφίσταται, να αντέχει στο πέρασμα του χρόνου και να συνεχίζεται σε όλες τις εποχές, σε ήλιο, σε βροχή, σε χιόνια. Πρόσφερε και προσφέρει συναισθηματική πληρότητα, πνευματική ολοκλήρωση, όπως άλλωστε ομολογεί και η ίδια η Πολυδούρη: «*Δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες*».

5. Και οι δύο ποιητές, ο Οδυσσέας Ελύτης και η Μαρία Πολυδούρη, προσεγγίζουν το θέμα του έρωτα και της επίδρασης που έχει αυτός στις ψυχές όσων τον βιώνουν. Ο Ελύτης εκφράζει τη συντριβή του για το γεγονός ότι θα έρθουν χρόνια που δε θα είναι μαζί με την αγαπημένη του και γράφει ποιήματα για όλα αυτά που πέρασαν μαζί. Οι δυο τους έζησαν στιγμές ευτυχίας, στιγμές ερωτικής έντασης και πάθους, μοιράστηκαν μικρές πολύτιμες στιγμές, ένιωσαν τα πάντα γύρω τους να

παίρνουν ανείπωτη ομορφιά. Ακόμη και τα μικρά κι ασήμαντα πράγματα έγιναν μεγάλα και σημαντικά. Οι ψυχές τους ενώθηκαν με έναν άρρηκτο σύνδεσμο, η αγάπη τους απέκτησε μια απεραντοσύνη που μόνο ο ποιητικός λόγος μπορεί να εκφράσει.

Αντίστοιχα και η Πολυδούρη μιλά για τον αγαπημένο της και το γεγονός ότι της ενέπνευσε την ποίηση εκείνη που εξυμνεί την αγάπη του· τα κοινά τους βιώματα την έκαναν να νιώθει την ύπαρξή της δικαιωμένη και να αισθάνεται ότι μέσω του ανθρώπου αυτού γεννήθηκε, ολοκληρώθηκε, πληρώθηκε ως άνθρωπος. Η ίδια έζησε κάθε δυνατή στιγμή μαζί του και τώρα που αυτός πέθανε και η ίδια πορεύεται προς το θάνατο γλυκά, χωρίς παράπονο.

Και στους δύο ποιητές, λοιπόν, η αγάπη γίνεται η αιτία της ενασχόλησης με την ποίηση· και οι δυο με το έργο τους την εξυμνούν και την ανάγουν ως υπέρτατη αξία. Ο Ελύτης μιλά για την απόλυτη επικοινωνία των δύο ερωτευμένων, η προσωπική του πορεία όμως μετά το τέλος της αγάπης δεν είναι ο θάνατος, όπως γίνεται με την Πολυδούρη, αλλά το πένθος για τα χρόνια που έρχονται χωρίς αυτή να βρίσκεται στη ζωή του.